

REGION ♦ UKRAINE ♦ WORLD

РЕГІОН ♦ УКРАЇНА ♦ СВІТ

СУВЕРЕНІТА

ГУБЕРНІЯ

UKRAINIAN REGIONS' MAGAZINE
ДІЛОВИЙ ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС

06/2006

ТЕМА НОМЕРА

БУДІВЕЛЬНИЙ БУМ

NEW CONSTRUCTION IN UKRAINE
WILL INCREASE THREE-FOLD IN 2006

ВЕРХНІЙ САЛТІВ – ХОЗАРСЬКА СТОЛИЦЯ

ТЕКСТ: Віталій АКСЬОНОВ, Харків

ФОТО: Сергій СИВОГРАКОВ

МЛЯВО НЕСЕ СВОЇ ВОДИ СІВЕРСЬКИЙ ДОНЕЦЬ МИМО НЕВЕЛИЧКОГО СЕЛА ВЕРХНІЙ САЛТІВ, ЩО НА ХАРКІВЩИНІ. РОЗКИДАНИ ДЕ-НЕ-ДЕ ПО МАЛЬОВНИЧИМ СХИЛАМ ПРАВОГО БЕРЕГА ПООДИНОКІ ХАТКИ. НІЧИМ НЕ НАГАДУЮТЬ ПРО МІСТО З ФОРТЕЦЕЮ З БІЛОГО КАМЕНЮ, ЩО ГОМОНІЛО НА ЦЬОМУ МІСЦІ БІЛЬШ НІЖ ЗА 10 СТОРІЧ ДО СЬОГОДЕННЯ. ЦЕ БУЛО МІСТО САРАТЕ (САЛТІВ), КОТРЕ ВІДМІЧЕНЕ НА КАРТІ АРАБСЬКОГО ВЧЕНОГО ТА МАНДРІВНИКА XII СТОРІЧЧЯ МОХАМЕДА АЛЬ-ІДРІСІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЄЇ ФОРТЕЦІ, А ГОЛОВНЕ ВЕЛИЧЕЗНОГО КАТАКОМБНОГО МОГИЛЬНИКА ПОРЯД ІЗ НЕЮ, ПРИВЕЛО ДО ВІДКРИТТЯ НА ПОЧАТКУ XX СТОРІЧЧЯ ЦІЛОЇ АРХЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ – САЛТІВСЬКОЇ, КОТРА ПОВ'ЯЗАНА З ПЕРІОДОМ КУЛЬТУРНОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО РОЗКВІТУ ХОЗАРСЬКОГО КАГАНАТУ, ОДНІЄЇ З МОГУТНІХ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ДЕРЖАВ ПІВДНЯ СХІДНОЇ ЄВРОПИ.

СЕРГІЙ СИВОГРАКОВ

ВІСНИК

Центром міста є городище, де розміщувалася цитадель. Вона мала кам'яні мури, що огороджували площу з півдня на північ – 160 м і зі сходу на захід – 140. Товщина стін коливалася від 3,65 м до 4, а висота – 10-12. Як і інші середньовічні фортеці, оборонні споруди Сарате були доповнені баштами. Біля цитаделі знаходився величезний посад, де стояли домівки чисельних мешканців міста. За ним, по схилам Нетечинського, Замулівського, Симоненкова та Капіносова ярів, розкинувся катакомбний могильник, котрий, на думку вчених, налічує більш ніж 30 тисяч поховань. На протилежному березі Сіверського Дінця майже на 1,5 км уздовж річки простягнулось селище – супутник міста Сарате. Тут мешкали ремісники та селяни. Поряд із селищем був відкритий ще один середньовічний могильник, котрий займає площу майже в 14 га та вміщує, знову ж таки на думку вчених, майже 15 тисяч поховань. Все це дозволяє вважати Сарате головним торговельним, військовим та адміністративним центром Хозарського каганату на його північно-західних кордонах, де каганат межував із східнослов'янським племінним об'єднанням сіверян. У ньому одночасно мешкало майже 10 тисяч чоловік.

На мешканців Сарате були покладені обов'язки контролювати підкорене хозарами слов'янське населення, стягувати з нього данину, організувати безпеку пересування по торговельним шляхам, якими гнали зі слов'янських земель рабів, везли віск, мед, хутро та інші товари півночі. Для цього в місті перебувало чимале військо – виключно загони легкої кінноти, які відповідали потребам ведення бою в умовах лісостепу, – до складу якого входили представники різних

племен і народів – алани, болгари, тюрки, угри, мадяри, слов'яни. Озброєння воїна складалося із шаблі, списа, кинджала, лука зі стрілами із залізними наконечниками. Проте найрозповсюдженішою наступальною зброєю була сокира-чекан. Її знаходять майже в кожному чоловічому похованні.

Салтівці дуже любили прикрашати свій одяг литими бубонцями, нашивками з дрібного намиста. Кожані пояси обов'язково мали бляхи із бронзи або срібла з розкішним рослинним орнаментом у вигляді стилізованого листя водяної лілії. І чоловіки, і жінки носили сережки, виготовлені із золота, срібла або бронзи. На відміну від жінок чоловіки носили по одній сережці. Одяг жінок прикрашали буси з різнобарвного скла, сердоліку, гірського кришталю, корала, роговика тощо. До складу намиста інколи, окрім бус, входили срібні арабські монети, перетворені в підвіски. Характерними для жінок були набори різних предметів туалету: волосяних ціпочок із бронзовою або срібною рукояткою, бронзових скальпелеподібних ножичків, пілочок, скриньок, дзеркал із білої бронзи.

Населення стояло на дуже високому рівні господарського та культурного розвитку. Металургія, гончарство та деякі інші галузі господарства виділилися в самостійні ремесла. Підтримувалися жваві торговельні зв'язки з народами Північного Кавказу та Середнього Поволжя, з Іраном та Візантією, із Китаєм та державами Середньої Азії. Із Криму в амфорах у великій кількості доставлялися вина, глиняний столовий посуд, скляні бокали, келихи, флакони під ароматні масла.

Салтівська фортеця була зруйнована під час походів київського князя Святослава на схід у 965-968 роках. Проте населення, що мешкало тут, залишилося та зберегло своє етнічне обличчя, що фіксується слов'янськими письмовими джерелами XII сторіччя.

NORTH-WESTERN OUTPOST OF KHAZAR KAGANAT

TEXT: Viktor AKSIONOV
PHOTO: Serhiy SYVOHRKOV
TRANSLATED by Hanna SATANOVSKA

THE SIVERSKY DONETZ RIVER FLOWS BY THE VILLAGE OF VERKHNY SALTIV (UPRIVER SALTOV). YET NOTHING IN VIEW WOULD SUGGEST THERE WAS ONCE A THRIVING SETTLEMENT, BUZZING WITH HUMAN ACTIVITY, 10 CENTURIES BEFORE - A SETTLEMENT WHICH INCLUDED A SIGNIFICANT WHITE STONE FORTRESS. THIS WAS A TOWNSHIP OF SARATE, CLEARLY MARKED ON A MAP OF 12TH CENTURY ARAB SCHOLAR AND TRAVELER, MOHAMED AL-IDRISI. RESEARCH ON THE FORTRESS HAS REVEALED OTHER FACTS ABOUT THE FORMER TOWN. A LARGE CATACOMB GRAVEYARD, A 20TH CENTURY DISCOVERY, REVEALS AN ENTIRE ARCHEOLOGICAL CULTURE, THE SALTIV. THESE PEOPLES ARE RELATED TO THE KHAZAR KAGANAT, ONE OF THE STRONGEST MIDDLE-AGE POWERS IN THE SOUTH OF EASTERN EUROPE.

The center of this middle-age town was a site for emplacement of a citadel. It had stonewalls covering the area of 160 m (south-north) by 140 m (east-west). The defensive ramparts of Sarate were complemented with towers. Near the citadel was a magnificent plane area with houses for the townspeople. On the other bank of the Siversky Donetz, nearly 1.5 km up the river, was a satellite-settlement of Sarate. It was the dwelling place for craftsmen and villagers. All told, one can regard Sarate as a major commercial, military and administrative center of Khazar Kaganat on its northern-western borders where the Kaganat abutted the eastern-Slavic tribal group of Siveryanis. Around 10 thousand people resided in the town.

The townspeople of Saltiv had the major responsibility of keeping the Slavic population, conquered by the Khazars, under control. To meet this purpose, the town had a

large military unit including representatives of different tribes and peoples: Alany, Bulgarians, Turkomans, Hungarians, Magyars, and Slavs.

The Saltiv settlement lived at a high level of economic and cultural development. Metallurgy, pottery and several other branches of economy were separated into distinct craftsman trades. The findings from the town of Sarate Saltiv attest to close commercial links with the peoples of the North Caucuses, Mid-Volga river region, Iran and Byzantium, and even faraway China and mid-Asia powers.

The Saltiv fortress, as a center for pursuance of the policies of Kaganat in the northern-western lands, was leveled to the ground during the raids of the Kiev Prince, Svyatoslav, in 965-968 AD. Nonetheless, its population had, for a significant time, preserved their ethnic integrity which was recorded in Slavic documents of the XII century.

